

Suomen Sota Pyhäjoella 1808 – 1809

Keisari Aleksanteri I:n ja Napoleonin kohtaus Tilsitissä 25.6.1807, jossa Napoleon lupasi Suomen Aleksanterille

JUHANI TUUTTILA

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 200 vuotta Suomen sodan syttymisestä. Suomen sodalla on ollut ratkaiseva vaikutus Suomen myöhempään kehitykseen itsenäiseksi valtioksi. Suomen sota kosketti myös Pyhäjokea, sillä sotajoukot marssivat pitäjän kautta useampaan kertaan sodan aikana. Kirjoituksen taistelukuvaukset perustuvat pääosin **Santeri Ivalon** vuonna 1907 kirjoittamaan Suomen sota-kirjaan, jossa Pyhäjoen taistelujen osuus on yllättävänkin merkittävä. Toisena lähteenä on käytetty vuonna 1969 ilmestynyttä Suur-Pyhäjoen historiaa.

Helmikuun 21. päivänä vuonna 1808 Venäjän joukkojen hyökättyä Suomeen myös Pyhäjoen pitäjän ruotusotamiehet lähtivät liikekannallepanon jälkeen kohti Hämeenlinnaa. Ruotsi-Suomen sotavaen pääjoukot perääntyivät pohjoiseen sodan ylipäällikön kenraali **Klingsporin** johdolla. Oulun läänin maaherra ilmoitti 18.3. vihollisen jo lähestyvän läänin rajoja. Ruotsi-Suomen vetäytyvän armeijan tavoitteena oli ehtiä Ouluun ennen kuin vihollinen olisi saapunut sinne Savosta käsin.

Ruotsi-Suomen armeija saapui 5.4. Pyhäjoelle, jossa levättiin muutamia päiviä. Venäläisten etujoukkona kulkeva ratsuväki, aina valppaan ja toimeliaan eversti **Kulnevin** johdolla seurasi sen kintereillä, mutta pääjoukko saapui sinne vasta muutamia päiviä myöhemmin.

Suomen armeijan ylipäällikkö V. M. Klingspor.

Yppärin kylässä Kulnev kävi niiden suomalaisten joukkojen kimppuun, jotka olivat viimeisinä lähdössä perääntymään. Pääsiäislauantaina 16.4. käytiin Yppäriässä taistelu. Suomalaisten jälkijoukkoa komensi eversti **Döbeln**, joka hyökkäystä varoen oli antanut soturiensa talle-

ta varalta teitä lumen. Venäläiset tekivät kuitenkin maantiellä hyökkäyksen ja vasta kiivaan kamppailun jälkeen heidät pakotettiin perääntymään. Toinen venäläisosa rupe si silloin kiertämään Döbelniä jokisuun (Yppärin oja) kautta, mutta sekin löysi vastuksensa. Suomalainen

jälkijoukko pääsi näin ollen hyvässä järjestyksessä perääntymään.

Suomalaiset joukot vetäytyivät Viirteeseen. Esikunnan päällikkö **Löwenhjem** päätti ryhtyä puolustustaisteluun ja pysäytti **Gripenbergin** johtaman jälkijoukon Viirteeseen, aikoen kiertää toisella osastolla meren puolelta hyökkääjät. Taistelu oli kiivas. Mutta silloin tuli yhtäkkiä ylipäälliköltä ehdoton perääntymiskäske. Kesken taistelun oli Gripenbergin peräännyttävä. Löwenhjem oli vihainen ja Döbeln oli vaikea väsyneellä väellään suojella perääntymistä, kun venäläiset paon nähtyään rohkaistuneina hyökkäsivät hurjasti.

Tässä kahakassa Löwenhjem teki muutaman rakuunan seuraamana varomattoman hyökkäyksen niitä vihollisia vastaan, jotka ahdistelivat erästä perääntymään tykkiä. Hänen hevonsa ammuttiin, ja hän joutui yksin taistellen vihollisen keskelle. Hänen nuori adjutanttinsa, kapteeni **Clairfelt** ryntäsi rakuunajoukon kanssa esimestään pelastamaan, mutta molemmat joutuivat pahasti haavoittuneina vihollisen vangeiksi. Kulnev, joka pani arvon vihollistenkin urhoollisuudelle, kohteli heitä suurella arvonnolla. Taistelua kesti iltaan saakka ja paljon sotilaita kaatui. Silloin taistelu itsestään taukosi ja suomalaisten jälkijoukko perääntyi.

Pyhäjoen taistelu osoitti suomalaisille, että vihollinen voitiin pysäyttää ja se kannusti heidän taistelutahtoaan. Näin ylipäällikölle kävi vaikeaksi alinomaan kommentaa joukkoja perääntymään. Siikajoen taistelun jälkeen, jonka suomalaiset joukot voittivat, venäläiset joukot vetäytyivät Kokkolaan.

Kun Ruotsi-Suomen armeija perääntyi uudestaan, Pyhäjoki joutui uudelleen sodan jalkoihin Oravaisissa 14.9. koetun tappion jälkeen.

Suomalaiset joukot perääntyivät 10.11. saarrustusuhan pakottamana Yppäriin ja seuraavana päivänä käytiin yhtämittaista taistelua, jossa aluksi venäläiset torjuttiin. Mutta venäläiset tulittivat tykistöllä kiivaasti Pyhäjoelle johtavaa tietä, ja sen vuoksi jouduttiin 12.11. antamaan perääntymiskäske. Seuraavana yönä Pyhäjoki jäätty useasta kohdasta, joten vihollinen pääsi sen yli helposti. Pyhäjoen kohtalo oli näin ratkaistu ja armeijan oli jatkettava perääntymistään.

Olkijoella tehtiin sopimus Ruotsi-Suomen armeijan vetäytymisestä Kemijoen taakse. Suomen ero Ruotsista alkoi kypsyä. Pyhäjoen kirkossa (vanha kirkko tapulin vieressä) vannottiin tammikuussa 1809 vala Venäjän keisarille. Pyhäjoen tila oli kuitenkin tukala, sillä ruotsalaisten

Yrjö Kaarle von Döbeln

Jaakko Petrovitsh Kulnev

suorittamia pakko-ottoja seurasivat jatkuvasti venäläisten ryöstöt ja heidän edellyttämät erilaiset ylläpitorasitukset. Suomen sota ei kuitenkaan ollut siviiliväestöä kohtaan yhtä raaka kuin Iso viha, sillä venäläiset joukot olivat kurinalaisempia kuin sata vuotta aikaisemmin Ison vihan aikana. Lopullinen rauha tehtiin

Haminassa syyskuussa 1809. Lähteet Suur-Pyhäjoen historia; Olavi Huikari, Matti Huurre, Eero Matinoli; 1969 Suomen sota; Santeri Ivalo; 1907

Juhani Tuuttila on helsinkiläinen Pyhäjoen Kuulumisten lukija

Ampiaisen VÄRI...NÄÄ! 2007

Pohjapiirroksia